

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента Гаруста Юрія Віталійовича – на дисертаційне дослідження П'ятницького Андрія Васильовича «Адміністративно-правове забезпечення реалізації заходів примусового виконання судових рішень в Україні», подане на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Основою системи захисту прав та свобод фізичних і юридичних осіб в державі є незалежна судова гілка влади, яка забезпечує здійснення правосуддя на засадах верховенства права та законності, гарантуючи ухвалення справедливих та законних судових рішень. Однак, і в цьому слід погодитися із здобувачем, що створення всіх необхідних умов для здійснення чесного та неупередженого правосуддя, на жаль, ще не гарантує того, що права людини будуть захищені та відновлені належним чином, адже, незважаючи на те, що судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання, на практиці це не завжди гарантує їх виконання у повному обсязі (с.15). Саме тому, ухвалене судом рішення обов'язково має бути виконане, бо тільки у такому разі буде забезпечено поновлення прав та свобод осіб, відновлення правопорядку в державі. Це насамперед здійснюється шляхом організаційно-правового забезпечення виконання рішень судів, формою реалізації якого зокрема є інститут примусового їх виконання.

Слід відмітити, що у питанні примусового виконання судових рішень наша держава ще не досягла існуючих європейських норм та стандартів у цій сфері, незважаючи на те, що відповідне національне законодавство (Закон України «Про виконавче провадження» та Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів») фактично було оновлено менше ніж два роки тому (червень 2016 р.). Саме тому, погоджуся з автором, що прийняття кардинально нових законодавчих актів у зазначеній сфері по-новому актуалізує присвячені вказаній проблематиці дослідження, а існуюча необхідність удосконалення та

відсутність комплексних наукових досліджень цієї проблематики додатково обумовлюють актуальність дослідження особливостей адміністративно-правового забезпечення реалізації заходів примусового виконання судових рішень в Україні (с.16).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до основних положень Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 – 2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016 – 2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., плану науково-дослідницької роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495), що також вказує на актуальність обраної автором теми для дослідження.

Здобувачем цілком обґрунтовано **метою** дослідження обрано визначення сутності та особливостей адміністративно-правового забезпечення реалізації заходів примусового виконання судових рішень в Україні, а також шляхів його удосконалення (с.17). Її втілення відбулось за рахунок постановки низки наукових завдань (с.17-18), виконання яких не тільки сприяло формуванню теоретичного фундаменту роботи, але і забезпечило розробку низки висновків, пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення адміністративно-правового забезпечення реалізації заходів примусового виконання судових рішень (с.187-193). Як засвідчило ознайомлення із текстом дисертаційного дослідження всі завдання автором виконанні повно на належному науково-теоретичному рівні.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень дисертаційного дослідження забезпечується використанням автором сучасних загальнонаукових та спеціальних методів і прийомів наукового пізнання

(історико-правового методу, порівняльно-правового, аналітичного, формально-юридичного та структурно-функціонального) (с.18-19). Крім того достатніми є джерельна, нормативна і емпірична бази дослідження, зокрема список опрацьованих автором джерел включає 229 найменувань. Слід відмітити і той факт, що при підготовці роботи автором було використано власний досвід практичної роботи, а отже проблеми, які стосувалися предмету дослідження були особисто йому відомі.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертаційне дослідження А.В. П'ятницького є однією з перших спроб після прийняття законів України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та «Про виконавче провадження» комплексно визначити сутність та особливості адміністративно-правового забезпечення реалізації заходів примусового виконання судових рішень в Україні та запропонувати авторське бачення шляхів їх удосконалення, що дозволило йому обґрунтувати низку нових висновків з досліджуваних питань.

Так, заслуговує на підтримку наведена автором за результатами вивчення питання становлення та розвитку правових засад реалізації заходів примусового виконання судових рішень в Україні констатація, що інститут примусового виконання судових рішень пройшов тривалий шлях свого становлення та розвитку, який продовжується й досі, а також визначені здобувачем етапи розвитку цього інституту (с.38-39). І за слушним зауваженням автора, саме із прийняттям Законів «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та «Про виконавче провадження» повному в Україні визначено цей інституту (с.39). В цілому підтримаємо і висловлене автором в роботі розуміння такого базового для дослідження поняття як «примусове виконанням судових рішень», яке полягає у цілеспрямованій діяльності уповноважених суб'єктів, які у порядку та межах, визначених законодавством, за допомогою використання специфічних інструментів сприяють належній реалізації прийнятих судом за результатами

розгляду справи мір з метою захисту та (або) відновлення прав і законних інтересів осіб (с.43, 74), а також опрацьованої з його урахуванням пропозиції щодо закріплення визначення поняття «приватний виконавець» у законі України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» (с.43). Наведено здобувачем і змістовну характеристику основних видів заходів примусового виконання судових рішень (с.45-50), які є змістом цієї діяльності та об'єктом її адміністративно-правового забезпечення.

Окрему увагу автором приділено питанню принципів реалізації заходів примусового виконання судових рішень в Україні, під якими ним цілком обґрунтовано пропонується розуміти: по-перше, основоположні засади (ідеї), які лежать в основі діяльності уповноважених суб'єктів, які відповідно до законодавства України наділені повноваженнями щодо реалізації вказаних заходів; по-друге, ключові вимоги, які пред'являються до цих суб'єктів під час реалізації їх завдань і функцій у цій сфері; по-третє, об'єктивне відображення найважливіших аспектів реалізації заходів примусового виконання судових рішень в Україні (с.53-54). Продовженням дослідження цього питання стали висновки щодо систематизації цих принципів шляхом поділу їх на загальні (верховенство права, законність, пріоритетність прав та свобод людини, відповідальність тощо) та спеціальні (незалежність, справедливість, неупередженість, об'єктивність, рівність, диспозитивність, розумність строків, співмірність, тощо) (с.76-77), а також його пропозиція, яку слід підтримати, щодо доповнення переліку принципів діяльності уповноважених суб'єктів, який міститься у законі України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» (с.76-78).

Позитивно слід оцінити результати дослідження автором питання механізму адміністративно-правового забезпечення реалізації заходів примусового виконання судових рішень в Україні. Його результатом стала низка важливих теоретичних висновків, які означили подальше спрямування наукового пошуку. Так, це стосується визначення таких понять як «адміністративно-правове забезпечення реалізації заходів примусового

виконання судових рішень в Україні», під яким автор небезпідставно розуміє врегульовану нормами адміністративного права діяльність держави щодо забезпечення ефективного функціонування уповноважених суб'єктів з метою забезпечення належної реалізації ними заходів примусового виконання судових рішень (с. 65), «механізм адміністративно-правового забезпечення реалізації заходів примусового виконання судових рішень в Україні» – система організаційно-управлінських та правових засобів, заходів, інструментів, через які забезпечуються належний порядок, а також інші важливі умови, необхідні для ефективною та якісною реалізації процесу примусового виконання судових рішень (с. 66). Також здобувач визначив його основні елементи-блоки: 1) нормативно-правовий; 2) інституційно-організаційний; 3) процедурний (с.66) та навів їх доволі розгорнуту характеристику (с.66-73).

Продовженням отриманих у першому розділі роботи результатів стало дослідження здобувачем питання особливостей реалізації заходів примусового виконання судових рішень в Україні на окремих стадіях виконавчого провадження. За результатами якого ним в цілому слушно вказано, що під процедурою реалізації заходів примусового виконання судових рішень слід розуміти встановлений нормами чинного законодавства України порядок вчинення учасниками виконавчого провадження відповідних юридично значущих дій (с.81). У свою чергу, ця процедура, на думку автора, реалізується у межах таких послідовних етапів як: 1) початок примусового виконання судових рішень; 2) проведення виконавчих дій щодо примусового виконання судових рішень; 3) закінчення виконавчого провадження щодо примусового виконання судових рішень. (с.81). Позитивною рисою роботи слід вважати змістовний аналіз цих етапів, а також опрацювання за його результатом цілої низки висновків (щодо початку виконавчого провадження як умови забезпечення правомірності застосування заходів примусового виконання судового рішення; пропозицій щодо удосконалення регулювання проведення виконавчих дій щодо примусового виконання судових рішень; визначення чіткого переліку випадків, за яких може бути зупинено виконавче провадження;

уточнення підстав закінчення виконавчого провадження щодо примусового виконання судових рішень), які утворюють комплексну характеристику реалізації заходів примусового виконання судових рішень в Україні, а також визначають особливості та специфіку їх адміністративно-правового забезпечення (с.189-191). І такий погляд на ці особливості слід підтримати.

Становлять науковий інтерес також погляди автора на напрямки вдосконалення адміністративно-правового забезпечення у досліджуваній сфері. Насамперед це стосується визначення поняття «адміністративно-правовий статус суб'єктів реалізації заходів примусового виконання судових рішень» як сукупності встановлених нормами адміністративного права України елементів, які визначають положення цих суб'єктів по відношенню до інших учасників відповідного виконавчого провадження (с.136), а також уточнення його складу (суб'єктивні права та юридичні обов'язки виконавців; компетенція; гарантії діяльності виконавців (соціальні, економічні); юридична відповідальність). З цією точкою зору слід погодитися. З її урахуванням автором запропоновано низка змін та доповнень до чинної нормативно-правової бази у цій сфері, що сприятиме вдосконаленню адміністративно-правового статусу суб'єктів реалізації заходів примусового виконання судових рішень (розмежувати в законі України «Про виконавче провадження» права державних та приватних виконавців з урахуванням специфіки їх правового статусу, закріпити обов'язок державного та приватного виконавця повідомляти стягувача про надходження грошових коштів від боржника, розробити та прийняти Дисциплінарний статут державної виконавчої служби тощо) (с.183).

Позитивною рисою дослідження є те, що здобувачем розкрито зміст та виявлено сутність взаємодії між учасниками реалізації заходів примусового виконання судових рішень як узгодженої, спільної діяльності суб'єктів, що беруть участь у конкретному виконавчому провадженні щодо примусового виконання судового рішення (с.149), а також її основні завдання (забезпечення зв'язку між учасниками виконавчого провадження та обмін всією необхідною інформацією між ними, створення необхідних умов для реалізації учасниками

своїх прав та обов'язків; забезпечення здійснення взаємного контролю між учасниками виконавчого провадження) (с.151). З метою вдосконалення взаємодії між учасниками реалізації заходів примусового виконання судових рішень автором цілком обґрунтовано запропоновано розробити Інструкцію «Про порядок взаємодії між учасниками реалізації заходів примусового виконання судових рішень», в якій пропонується чітко окреслити права та обов'язки суб'єктів такої взаємодії, межі їх повноважень та компетенції (с.184).

Викликають інтерес і пропозиції, опрацьовані здобувачем, щодо характеристики адміністративно-правових форм та методів реалізації заходів примусового виконання судових рішень в Україні, погодимося із автором, що такими формами реалізації цих заходів є зовнішній прояв діяльності державних та приватних виконавців, що виражається у конкретних діях, які вони виконують з метою реалізації заходів примусового виконання судових рішень (с.161), а до їх числа слушно віднесено: арешт майна (коштів) боржника; оцінка майна; розшук боржника; запит, розкрито їх зміст та особливості здійснення (с.162-164). Також здобувач в роботі охарактеризував адміністративно-правові методи реалізації заходів примусового виконання судових рішень як закріплені в нормах адміністративного права способи та прийоми, які використовують виконавці для досягнення кінцевої мети виконавчого провадження щодо примусового виконання судових рішень (с.166). З такою їх характеристикою слід погодитися, як і з результатами аналізу цих методів (метод примусу; метод переконання; метод заохочення; встановлення заборон) (с.167-169).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

У роботі містяться й інші слушні положення, висновки та пропозиції.

Разом з тим, визнаючи загалом належний науковий рівень дисертації А.В. П'ятницького, її практичне значення, зазначу, що це не виключає можливості дискусії із автором щодо окремих її положень. Зокрема:

1. Автором вказується, що примусове виконання судових рішень здійснюється «за допомогою використання специфічних інструментів» (с.74), але в роботі реалізація таких заходів ним пов'язується із відповідними формами

та методами, які дещо відрізняються від поняття «інструмент».

2. Потребує обґрунтування пропозиція автора щодо доповнення переліку принципів, які передбачено Законом України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» принципом економічності (с.78), оскільки в дисертації він названий принципом економічності та ефективності (с.58).

3. Автор на с. 78 мету адміністративно-правового забезпечення реалізації заходів примусового виконання судових рішень в Україні визначає як забезпечення належної реалізації заходів примусового виконання судових рішень, хоча на с.150 зазначає, що кінцевою метою реалізації цих заходів є забезпечення ефективного та своєчасного виконання судового рішення у примусовому порядку. У зв'язку з чим, ці висновки потребують узгодження.

4. На с.127 процедуру реалізації заходів примусового виконання судових рішень автор розглядає як порядок вчинення її учасниками юридично значущих дій, але крім порядку, процедура включає підстави та умови, до речі, щодо етапів провадження автор вказує на умови (с.127), чіткий перелік випадків зупинення провадження та підстави його закінчення (с.129).

5. В роботі до числа основних функцій взаємодії між учасниками реалізації заходів примусового виконання судових рішень віднесено стимулюючу функцію, яка передбачає стимулювання учасників одне одного до належного виконання своїх обов'язків (с. 152), але ж не всі з них мають повноваження щодо впливу на поведінку інших.

В той же час висловлені зауваження характеризують складність досліджених проблем, які багато в чому мають дискусійний характер, що свідчить про актуальність досліджуваної автором проблематики, а тому не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження.

Наукові положення, висновки, сформульовані в дисертації, досить повно викладено у семи статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях

України та наукових періодичних виданнях інших держав, та чотирьох тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях. Аналіз дисертації та автореферату А.В. П'ятницького засвідчує ідентичність їх основних положень, а їх оформлення відповідає встановленим вимогам.

Теоретичні результати й наукові положення, які містяться в дисертації, характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий вклад здобувача в юридичну науку. Вдалих і логічно поєднаний автором вибір досліджуваних питань, а їх актуальність, чіткість викладу матеріалу, аргументованість наукових висновків і узагальнень свідчать про належний науковий рівень проведеного дослідження та підготовки здобувача.

Викладене дозволяє зробити **висновок** про те, що дисертаційне дослідження «Адміністративно-правове забезпечення реалізації заходів примусового виконання судових рішень в Україні» є завершеною науковою працею, у якій її автором отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має значення для науки адміністративного права та діяльності з організаційно-правового забезпечення функціонування судової гілки влади в частині реалізації заходів примусового виконання судових рішень, сама робота та автореферат дисертації відповідають вимогам п.п. 9, 11-13 Порядку присудження наукових ступенів, а її автор – П'ятницький Андрій Васильович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

**Офіційний опонент –
завідувач кафедри
адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки
Сумського державного університету,
доктор юридичних наук, доцент**

Ю.В. Гаруст

